

Nr 452.

Av herr **Dahlén m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 236, angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.*

Den brutala behandlingen av de arbetslösa skall fortsätta. Detta är innebörden i de förslag i arbetslöshetsfrågan som regeringen avlåtit till årets riksdag. De arbetslösa skola i fortsättningen, liksom tidigare skett, behandlas som parias; av samhället lämnas åt sitt öde och hänvisas att i allra största utsträckning leva sitt liv som tiggare. Arbetsköparna anse givetvis ett dylikt förhållande vara ett idealtillstånd, som skall upprätthållas. Och det kapitalistiska samhällets institutioner och myndigheter äro givetvis endast verktyg åt de ekonomiska makthavande grupperna — bankkapitalister och arbetsköpare.

De åtgärder, som vidtagits från statsmakternas sida med anledning av arbetslösheten inom landet, vittna också om, att vilket parti — höger, socialdemokrater eller frisinnade — som än innehaft regeringsmakten, så har den politik som förts mot de arbetslösa alltid varit utmanande brysk och hänsynslös. Arbetslöshetskommissionen och dess underorgan ha ständigt uppträtt som kapitalistklassens och arbetsköparnas redskap i kampen mot arbetarna. Den övervägande större delen av de arbetslösa har blivit avstängd från all hjälpverksamhet, och när konflikter utbrutit mellan arbetare och arbetsköpare har detta tagits till intäkt för att ytterligare inskränka hjälpverksamheten.

De få arbetslösa, som staten bibringat någon hjälp, ha fått anställning vid nödhjälpsarbetena, vid vilka arbetslönerna i allmänhet äro så urusla, att arbetarna i många fall icke lyckas förtjäna ens så mycket att de kunna betala maten.

Vi vilja med skärpa slå fast att samtliga borgerliga partier i riksdagen — däri inberäknat även socialdemokratiska partiet — äro delaktiga uti och ansvariga för denna utsvältningspolitik mot de arbetslösa. De utpräglade borgarpartierna anse givetvis med sina intressen förenligt, att denna sorts arbetslöshetspolitik fortsättes eller om möjligt göres ännu mera reaktionär, och det socialdemokratiska partiet har icke gjort den minsta kraftansträngning för att få de allmänna direktiven för arbetslöshetshjälpen förbättrade, sedan desamma år 1922 antogos.

Det socialdemokratiska partiets representanter ha vid behandlingen av denna fråga i riksdagen i stället givit uttryck åt den uppfattningen, att dessa direktiv icke äro orättvisa eller orättfärdiga. Sälunda yttrade i andra

kammaren en socialdemokratisk ledamot av statsutskottet år 1925 vid behandlingen av arbetslöshetsfrågan följande: »De vanliga direktiven för reglerande av arbetslöshet och löner har jag aldrig ansett orättvisa i egentlig mening. De kunna diskuteras, men att de skulle vara orättvisa eller orättfärdiga, det vill jag visst icke påstå». I samma riktning uttalade sig den dåvarande socialministern herr Möller vid samma tillfälle.

Det är verkligen ofattbart att i riksdagen kunna fällas dylika yttranden av representanter som säga sig företråda arbetarnas intressen, samtidigt som många tiotusental arbetslösa i landet med stöd av dessa direktiv lämnas utan all hjälp från samhällets sida. Man kan endast konstatera att då det gäller den hittills förda arbetslöshetspolitiken, så ha samtliga partier i riksdagen, från högern till socialdemokraterna, befunnit sig på samma linje.

Det nuvarande läget inom landet visar, att arbetslösheten fortfarande är synnerligen omfattande och att talet om stundande »bättre tider» endast varit vackra spådomar utan värde. Av arbetslöshetskommissionens redogörelse framgår, att de till kommissionen anmälda arbetslösa den 31 december 1926 uppgingo till i runt tal 24,700 personer, mot 22,700 vid samma tid året förut. Hela antalet av staten hjälpta under december månad uppgick till endast 3,259 personer eller 13.1 procent av totalantalet hjälpsökande arbetslösa. Av dessa 3,259 personer voro 2,576 man sysselsatta vid statliga nödhjälpsföretag, och 683 man sysselsattes vid så kallade statskommunala arbetsföretag. Av de hos statens »utsvälningskommission» anmälda 24,700 hjälpbehövande arbetslösa hava sålunda över 21,500 lämnats fullständigt utan all hjälp. Man måste verkligen säga ut, att på ett mera utmanande sätt kan väl knappast den »humana» svenska arbetslöshetspolitiken demonstreras.

Och för att upprätthålla denna avstängnings- och utsvälningspolitik mot de arbetslösa har staten en arbetslöshetskommission med underlydande organ, som till sin omfattning, byråkrati och kostnader torde sakna motsvarighet inom statsförvaltningen, sett mot bakgrunden av det lilla fåtal arbetslösa som genom dess verksamhet bli i någon mån hjälpta.

Då regeringspropositionen icke innehåller någon redogörelse över dessa förhållanden, bör statsutskottet vidtaga en undersökning och för riksdagen framlägga en klar och överskådlig redogörelse angående hela denna nödhjälpsbyråkratis omfattning i fråga om personal och kostnader.

Arbetslöshetskommissionens siffror rörande antalet arbetslösa utgöra icke någon som helst klargörande redogörelse för arbetslöshetens *verkliga* omfattning. Att antalet av de till arbetslöshetskommissionen anmälda hjälpsökande arbetslösa är så lågt, beror naturligtvis därpå, att de arbetslösa anse det vara lönlöst att anmäla sig till de officiella arbetslöshetsmyndigheterna, då de i varje fall knappast ha någon utsikt att därigenom erhålla hjälp.

Att arbetslösheten nu är mera omfattande än vad densamma varit under de närmast föregående åren, framgår bl. a. av rapporterna från de offent-

liga arbetsförmedlingsanstalterna. Enligt dessa rapporter utgjorde ansökningar om arbete på 100 lediga platser under sistlidne december månad 268, mot 226 samma tid 1925. Under 1924 var motsvarande siffra 225 och år 1923 195.

Av statistiken från fackföreningarna framgår också, att arbetslösheten för närvarande är större än under de närmast tre föregående åren. Den första december 1926 voro 12.9 procent av det redovisade medlemsantalet arbetslösa, mot 11.8 procent motsvarande tid 1925, 10 procent under 1924 och 9.3 procent år 1923. Den första december i fjol funnos 33,193 arbetslösa inom fackorganisationerna, detta av ett redovisat medlemsantal på sammanlagt 258,029. Arbetslöshetskommissionens siffror däremot angiva antalet arbetslösa vid samma tid för hela landet till endast 20,074.

Den verkliga arbetslösheten inom landet klarlägges dock icke av vare sig arbetslöshetskommissionens eller fackorganisationernas arbetslöshetsciffror. Stora kategorier av arbetslösa omfattas nämligen icke heller av fackorganisationernas statistik. Särskilt gäller detta den arbetslösa ungdomen. Det är ett känt faktum att den uppväxande ungdomen knappast har några möjligheter att 'kunna' erhålla arbete och kommer därför icke heller med i fackföreningarnas statistik.

Det är ett upprörande förhållande att de unga arbetarna, på sätt som sker, av samhället lämnas åt sitt öde. Det finnes inom de statliga institutionerna tydligen icke det ringaste intresse för ungdomens arbetslöshetsproblem. Massor av den uppväxande manliga ungdomen drivas på grund av arbetslöshet ut på landsvägarna att tigga sig fram. Det finnes otaliga hem i detta land, där den gamle husfadern är den ende som har arbete, under det att två, tre eller flera söner gå arbetslösa och nödgas taga sitt uppehälle av sin faders lilla arbetsförtjänst. I längden går givetvis icke detta, ty följden blir att de unga till slut måste ge sig ut på landsvägarna, utan utsikt och möjlighet att kunna erhålla något arbete. Icke ens nödhjulsarbete, ty, som vi tidigare framhållit, den statliga nödhjulsbyråkratien har tydligen fått i sitt huvud, att dess främsta uppgift skall vara att hålla så många som möjligt avstängda även från sådant arbete.

Det antal manlig ungdom mellan 16—20 år som saknar arbete och sålunda även möjlighet att själv försörja sig, torde säkerligen uppgå till mellan 75 å 100 tusen. Den kommunistiska ungdomstidningen Stormklockan behandlade under förra året denna ytterst viktiga fråga och framlade därvid några sannolikhetsberäkningar rörande arbetslösheten bland ungdomen. Tidningen kom vid dessa sina beräkningar till det resultatet, att säkerligen minst 85,000 manliga ungdomar i åldersgruppen 15—20 år tillhöra de arbetslösa skara i detta land. De uppgifter som tidningen byggt sina beräkningar på voro hämtade ur »Statistisk årsbok» 1924. Då de siffror tidningen anfört äro av intresse för ett bedömande av den rådande ungdomsarbetslösheten, tillåta vi oss härmed framlägga desamma.

Den i »Statistisk årsbok» införda tabellen över fördelning av folkmängden efter ålder avser år 1910. Tabellen ifråga visar att inom åldersgruppen 15—20 åldersår finnas 260,373 ogifta manliga och 249,211 ogifta kvinnliga ungdomar. Sedan år 1910 har befolkningen ökat med omkring 9.5 procent. Någon nämnvärd proportionell förskjutning mellan de olika åldersgrupperna torde dock icke ha skett. I runda tal kan man sålunda för närvarande uppskatta den ogifta manliga ungdomen i åldersgruppen 15—20 år till 285,000 och den ogifta kvinnliga ungdomen i samma åldersgrupp till 273,000.

Tidningen anför därefter följande: »Beträffande arbetslösheten bland den kvinnliga ungdomen är det ytterligt svårt att ingå på några beräkningar. Denna ungdom har nämligen lättare att erhålla arbete än den manliga, t. ex. som hembiträden, i restauranger o. s. v. Och de som inte kunna erhålla anställning ha ofta fullt upp av arbete i hemmen.

När det gäller att beräkna *arbetslösheten bland den manliga ungdomen* får man givetvis först från hela antalet borträkna dem, som finnas i de högre skolorna och vilka huvudsakligen komma från den bättre situerade klassen. Dessa utgjorde år 1922 56,851. Av dessa är säkerligen en liten procent över 20 år. Låt oss därför i runda tal beräkna 55,000 av denna grupp. Återstår 230,000.

Beräkna vi sedan de sinnesslöa, vanföra eller på annat sätt kroniskt sjuka inom gruppen till 10,000, så återstår 220,000.

Befolkningen inom yrkesgruppen jordbruk med binäringar (skogsbruk och fiske) utgör enligt den officiella statistiken 48.4 procent av hela folkmängden. Detta procenttal av hela gruppen manlig ungdom i åldern 15—20 år utgör cirka 138,000, vilket är det ungefärliga antalet manlig ungdom i dessa yrkesgrupper. Frånräknar man från detta antal omkring 20,000, som från dessa yrkesgrupper torde finnas i högre skolor, samt omkring 5,000 arbetsoförmögna, återstår 113,000 arbetsbehövande. Av dessa torde omkring 70 procent ha arbete d. v. s. ett antal av omkring 79,000. Av hela antalet manlig ungdom återstår 141,000.

Inom samtliga andra yrkesgrupper finnes manlig ungdom i åldersgruppen 15—20 år till ett antal av omkring 157,000. Frånräknar man från detta antal de omkring 35,000 lärjungar från dessa yrkesgrupper, som torde finnas i de högre skolorna samt omkring 5,000 arbetsoförmögna, återstår 117,000 arbetsbehövande. Delas dessa upp i 5-årsklasser komma på varje årsklass 23,400. För de två äldsta årsklasserna alltså 46,800. Av dessa torde högst 60 procent ha arbete, d. v. s. 28,000. I de tre yngsta årsklasserna komma 70,200 arbetsbehövande. Av dessa torde högst 40 procent ha arbete, eller omkring 28,000. Frånräkna vi dessa 56,000 från de 141,000 få vi siffran 85,000.

Med dessa beräkningar till grund kunna vi alltså antaga att de helt arbetslösas antal bland den manliga ungdomen inom 5-årsgruppen, fyllda 16—20 åldersår, minst utgör cirka 85,000 tusen.»

Ovanstående slutsiffra ifråga om arbetslösheten bland ungdomen i åldersgruppen 16—20 år, nämligen 85,000, torde ingalunda vara för högt be-

räknad. Säkerligen gå för närvarande närmare 100,000 man inom nämnda åldersgrupp utan arbete och försörjningsmöjligheter.

Denna ungdomsarbetslöshet med åtföljande svält och umbäranden verkar ytterligt nedbrytande på den uppväxande generationen. Statsmakterna — regering och riksdag — få icke såsom hitintills skett, blunda för detta oerhört viktiga problem eller nonchalant skjuta detsamma åt sidan. De unga arbetarna kräva arbete och bröd. De fordra att försörjningsmöjligheter skapas inom landet i stället för att, såsom nu sker, oerhörda summor förlösas på militarism och krigsförberedelser.

En grundlig undersökning i fråga om den arbetslöshet, som i verkligheten nu råder, skulle utan varje tvivel visa, att bland de äldre arbetarna, d. v. s. bland arbetarna över fyllda 20 år, finnas omkring 60,000 arbetslösa. Sammanlagt uppgår sålunda arbetslöshetsarmén i landet säkerligen i detta nu till omkring 160,000 personer. Och den dyrbara statens arbetslöshetskommission har låtit endast 3,259 man av alla dessa arbetslösa erhålla nödhjälpsarbete.

De arbetslösa, som erhållit placering vid statens nödhjälpsarbeten, få dock sannerligen erfaras, att arbetslöshetskommissionens åtgärder för »bekämpande av arbetslösheten» icke äro avsedda att vara någon hjälp i egentlig mening för arbetslöshetens offer. Dessa nödhjälpsarbeten äro i allmänhet veritabla straffanstalter, där regimen synes helt vara inställd på att göra livet så surt som möjligt för de arbetslösa. En hänsynslöst dålig betalning för arbetet, dåligt ordnad mathållning, usla bostadsförhållanden, en brysk behandling från arbetsbefälets sida — detta blir den arbetslöses lott, då han erhåller arbetslöshetskommissionens »hjälp» och blir placerad på nödhjälpsarbete.

I tidningspressen ser man tätt och ofta skildringar från dessa arbetslöshetskommissionens förläggningar, som vittna om svältlöner och brutal behandling. I en stockholmstidning för den 21 januari i år fanns exempelvis infört ett meddelande angående löneförhållandena vid statens nödhjälpsarbeten. Det var en arbetare från Stockholm, placerad vid förläggningsen i Tystberga, som därifrån skriver följande:

»Vi ha nu varit här i fyra dagar men på grund av snöstormen ha vi endast kunnat arbeta en enda dag och alltså tjänat 2 kronor 80 öre. Timpenningen är nämligen 35 öre per timma. Ersättningen för ovädersdagar, som förr var två kronor per dag, är nu borttagen sedan den 1 januari med resultat att vi nu efter fyra dagars vistelse här blivit skyldiga 3 kronor 40 öre. Mat och kokspengar gå till 1 krona 55 öre per dag, varför vi nu måste arbeta en hel vecka för att komma fatt denna vår skuld på 3 kronor 40 öre, nota bene om det blir vackert väder. Familjetillägget för stockholmaren, som sänts till denna plats, har sänkts från 3 kronor 20 öre till 2 kronor 45 öre om dagen.»

Från en annan förläggning, Kroksjöåsen i Halland, meddelas, att befälet på platsen uppträder synnerligen bryskt och hänsynslöst mot arbetarna. Även på denna arbetsplats är maximiförtjänsten 35 öre i timmen. Vidare säges:

»I förskott för full arbetsvecka erhåller arbetaren här 15 kronor. Av dessa åtgå 10 kronor till maten. Slutavlöning utbetalas varje månad, och för december erhöles arbetarna härvid 7 kronor 20 öre. Man behöver väl inte säga mera för att förstå huru svårt dessa arbetare ha det.

Bostäderna äro mycket dåliga på denna plats, liksom i allmänhet vid arbetslöshetskommissionens arbetsplatser. Vid ett besök av provinsialläkaren i Halmstad visade arbetarna huru deras kläder blivit alldeles förstörda av fukt och mögel, men svaret blev ett beklagande, att det vore tråkigt, men att just ingenting var att göra däråt. Av allt att döma är befälet å denna plats föga skickat för sin uppgift, därom vittnar också den allmänna oviljan mot detsamma, som tog sig uttryck i demonstrationerna före jul.»

Från en förläggning i Östergötland, Kronfallet, gavs under hösten följande skildring av förhållandena:

»Nu på hösten är tillståndet fullständigt olidligt för de olyckliga som kommit i den ställningen, att de åtnjuta 'lyckan' att ha arbete på denna arbetsplats.

Vid Kronfallet är det tre logement, vartdera rymmande 30 man. Utrymmet är det minsta tänkbara. När de trettio komma hem på kvällarna, våta, smutsiga och svettiga, blir det som var och en förstår allt annat än trevligt. De våta kläderna hängas upp efter väggarna och förpesta luften under hela natten. Att få någon ordentlig sömn under sådana förhållanden är ju otänkbart. Därtill kommer också att sängarna äro fulla av ohyra.

Arbetsbefälet är fullständigt renons på förståelse för nödhjälpsarbetarnas olycksöde. — — — Ackordsprisen äro ohyggligt låga. Så betalas exempelvis röjning av skog med endast 3 öre per sträckmeter, och då är att märka att det är fjorton meter brett. Under sådana förhållanden är det inte att förvåna sig över att arbetarna inte ha mera än 50 öre att kvittera ut då avlöningsdagen kommer.»

Dylika skildringar från arbetslöshetskommissionens förläggningar skulle kunna anföras i massa. Avsikten med denna brutala behandling av de arbetslösa synes endast kunna vara den, att arbetslöshetskommissionen vill skapa en fullständig skräck för de statliga nödhjälpsarbetena och på detta sätt förmå de arbetslösa att icke till arbetslöshetsmyndigheterna anmäla sig för erhållande av hjälp. Ännu mera brutal ter sig denna behandling av de arbetslösa när man ser den mot bakgrunden av de erkännanden, som till och med den nuvarande socialministern, statsrådet Pettersson, ansett sig kunna ge för det nyttiga och produktiva arbete, som dessa i statliga nödhjälpsarbeten anställda utfört och fortfarande utföra. Herr statsrådet yttrade nämligen efter att nyligen ha företagit en inspektion av nödhjälpsarbetena enligt Svenska Morgonbladet följande:

»De företag, som nödhjälpsarbetarna utföra, äro utan tvivel av stor ekonomisk betydelse för landet. Den utvidgning och förbättring av vårt vägväsende, som genom dessa arbetare åstadkommit, är en tacknämlig sak. På vissa håll ha nödhjälpsarbetena karaktären av mossdikning, även denna således ett gagneligt företag. Om man tror, att nödhjälpsarbetena äro

improduktiva företag, som ha till uteslutande syfte att bereda arbetslösa utkomst, så misstager man sig storligen.»

Efter detta auktoritativa uttalande kan således talet om, att beredande av arbete åt de arbetslösa endast skulle vara en humanitetsåtgärd från statens sida, icke längre uppehållas. Statsmakternas behandling av arbetslöshetsproblemet visar däremot allt för klart, att det icke är den sociala ansvarskänslan som är vägledande för dess göranden, utan det är rena klassintressen, arbetsköpareintressen, som äro de avgörande.

Arbetslöshetskommissionen synes vara av den uppfattningen, en uppfattning, som även delas av regeringen, att det åligger kommunerna att vidtaga och själva bekosta åtgärder för att bispringa de arbetslösa. Endast i vissa undantagsfall skall det förekomma bidrag från statens sida eller anordnande av statliga nödhjulsarbeten. Gentemot en sådan uppfattning måste vi vända oss med all kraft. Redan nu äro kommunerna så tyngda av dryga skattebördor, att de skattebetalande digna under desamma. De medel, kommunerna kunna anslå, även om majoriteten av fullmäktigeförsamlingarna är besjälad av en bestämd vilja att hjälpa, bliva till följd av kommunernas finansiella ställning långt ifrån tillräckliga för att lindra den genom arbetslösheten uppkomna nöden.

Vi äro ingalunda motståndare till att arbetslöshetshjälpen ordnas genom kommunerna. Tvärtom anse vi detta vara den bästa formen, men då måste även nu gällande bestämmelser ändras. Vi anse sålunda fortfarande, att kommunernas rätt att självständigt ordna hjälpen till alla sina oförfvällat arbetslösa genom att bereda dem arbete, och om detta icke låter sig göra, genom understöd bisträcka dem, måste fastslås. Med denna rätt måste även skyldighet för dem att vidtaga åtgärder följa. Men samtidigt denna rätt och skyldighet fastslås, måste det även slås fast, att staten har skyldighet att hålla kommunerna skadeslösa för de utgifter de ha för arbetslöshetens avhjälpande.

Det åligger således staten att till kommunala och andra arbeten anslå tillräckliga medel för beredande av arbete *åt alla oförfvällat arbetslösa.*

Med stöd av vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 236 måtte bevilja ett förslagsanslag å 30 miljoner kronor att användas för understödjande av kommunala och anordnande av statliga produktiva arbeten för de arbetslösa,

att riksdagen måtte besluta, att arbetslöshetskommissionen och de direktiv, som ligga till grund för dess verksamhet, avskaffas samt att hjälpverksamheten för de arbetslösa organiseras så, att ledningen därav lägges direkt under socialdepartementet och att kommunerna

erhålla rätt att driva en självständigare arbetslöshetspolitik,

att riksdagen vid beviljande av ovannämnda anslag måtte fastställa sådana direktiv för hjälpverksamheten, att alla oförvällat arbetslösa skola i möjligaste mån beredas arbete mot avtalsenliga löner vid av kommuner eller stat anordnade produktiva arbeten och att alla arbetslösa, som icke kunna beredas arbete, tilldelas ett understöd, som ger full försörjning åt den arbetslöse och dennes familj.

Stockholm den 30 mars 1927.

J. P. Dahlén.

Viktor Herou.

Rob. Samuelsson.

Aug. Spångberg.